

แนวทางการพัฒนาศักยภาพของพระวิทยากรโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน
ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
Guideline of potential development of trainer monks in the summer novice ordination
project of mahachulalongkornrajavidyalaya university Nakhon sawan campus

พระเอกชัย ฐานชโย¹
Phraaekkacai Thanacayo

ศิริโรจน์ นามเสนา², สามารถ สุขุประการ³
Sirirote namsena², Samart Sukhuprakan³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) เพื่อศึกษาศักยภาพของพระวิทยากรโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของพระวิทยากรโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 22 รูป/คน ได้ผลการวิจัยดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นมาและความสำคัญของโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนั้น ใช้ชื่อโครงการว่า “โครงการบรรพชาและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน” โดยจัดตามวัดต่างๆ ในครั้งแรกจัดที่วัดตโปทาราม จังหวัดระนองร่วมกับพุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ต่อมาจัดที่วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้นำรูปแบบการบรรพชาภาคฤดูร้อนของวัดตโปทารามมาจัดปรากฏว่าได้รับผลการตอบรับที่ดี จึงได้รับความนิยมนัดกันแพร่หลายออกไปในวัดต่างๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจากการอบรมทำให้เด็กและเยาวชนหันมาสนใจในพระพุทธศาสนาและห่างไกลนาเสพติดมากขึ้น การจัดตามวัดต่างๆ แต่เดิมมีพระนิสิตและนักเรียนได้ทำหน้าที่ช่วยเป็นวิทยากรให้แก่สำนักเรียนต่างๆ ที่ทำการอบรม ต่อมาคณะกรรมกรนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เกิดความคิดว่าสมควรที่จะได้ทำโครงการพัฒนาอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน

---

¹พระเอกชัย ฐานชโย,นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, namsena@hotmail.com

^{2,3} อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตและพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2566

2. ศักยภาพของพระวิทยากรตามทัศนะของแมคเคิลแลนด์กล่าวว่า สมรรถนะเป็นส่วนประกอบขึ้นมาจากความรู้ทักษะ และเจตคติแรงจูงใจหรือความรู้ ทักษะและเจตคติแรงจูงใจก่อให้เกิดสมรรถนะ ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) กลุ่มความรู้ (Knowledge) คือ ความสามารถอธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถูกต้องและชัดเจนแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ รู้ความหมาย รู้ขั้นตอน รู้ประยุกต์ใช้ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (2) กลุ่มทักษะ (Skill) คือ ความสามารถในการลงมือทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เกิดผลผลิตผลลัพธ์อันพึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวัดทักษะมี 3 ระดับ คือ ระดับความซับซ้อนในการปฏิบัติ ระดับความหลากหลาย ระดับความสม่ำเสมอ วิทยากรใช้เทคนิคการสอนตามแนวทางพระพุทธเจ้า

3) หลักสำคัญของการพัฒนาศักยภาพของพระวิทยากรตามแนวทางของพระพุทธเจ้านั้น ทรงโปรดแสดงโอวาทปาติโมกข์อันเป็นนโยบายสำคัญในการวางรากฐานให้กับนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังนี้ 1. อุดมการณ์ของการพัฒนาพระวิทยากรของพระพุทธเจ้าสามารถแบ่งออก 4 ประการ 1) ขนดี ปรม ตโป ตีติศึกษา ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง 2) นิพพาน ปรมวิทนต์ พุทธา พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสว่านิพพานเป็นบรมธรรม 3) น หิ ปพพิโต ปรูปฆาตี ผู้ทำร้ายผู้อื่นไม่ชื่อว่าเป็นบรรพชิต 4) สมโณ โหติ ปรี วิเทรยุนโต ผู้เบียดเบียนผู้อื่นไม่ชื่อว่าเป็นสรณะ ขันติ หมายถึง ความอดทนทนลำบาก ทนตรากตรำ ทนเจ็บใจ 2. หลักการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากร ต้องยึดถือเป็นหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักของโอวาทปาติโมกข์ 3 ประการ คือ “การไม่ทำความชั่วทั้งปวง การทำความดีให้ถึงพร้อม และการทำใจของตนให้สะอาดบริสุทธิ์”

คำสำคัญ : แนวทาง,พัฒนา,ศักยภาพ,พระวิทยากร,โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตนครสวรรค์

Abstract

This thesis work on "Guidelines for developing the potential of monk lecturers in the summer novice ordination program of Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Sawan Campus" has 3 objectives: 1) to study the background and importance of the Summer Novice Ordination Program of Mahachulalongkorn rajavidyalaya University 2) to study the potential of monks in the Summer Novice Ordination Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University 3) to propose guidelines for developing the potential of monks in the Summer Novice Ordination Program of the University Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Sawan Campus It is a qualitative field research where the researcher conducts research by conducting in-depth interviews with 22 key informants/persons. The research results are as follows.

The results showed that

1) Background and significance of the Summer Novice Ordination Program of Mahachulalongkornrajavidyalaya University use the name of the project "Ordination

and youth training program in the summer" organized by various temples. In the first time held at Wat Tapotaram Ranong Province in cooperation with the Buddhist Association of Thailand under the Royal Patronage later held at Wat Benchamabophit Dusitwanaram Bangkok which has brought the summer ordination form of Wat Tapotaram to be arranged, it appears that it has received good feedback It has been popularly spread out in various temples. Both central and regional From the training, children and youth became more interested in Buddhism and far away from addiction. arrangement by measurements Originally, there were students and students who served as lecturers for various student offices that conducted the training. It was thought that it was appropriate to cut the summer youth training development program.

2) The potential of the lecturers of the Novice Ordination Summer Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. According to McClelland, the potential of the speaker is that Competency is a component of knowledge and skills. and attitude, motivation, or knowledge Motivation Skills and Attitudes performance Which consists of 3 main components, namely: (1) Knowledge is the ability to explain any matter accurately and clearly, divided into 3 categories: knowing the meaning, knowing the process, knowing the application. Buddhism propagation (2) skill group (Skill) is the ability to take action on any matter to produce desired results efficiently. There are 3 levels of skill measurement: the level of complexity in practice; level of diversity uniformity level Instructors use teaching techniques based on the Buddha's way.

3) Propose a guideline for developing the potential of monks in the Summer Novice Ordination Program of Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Nakhon Sawan Campus The main principle of developing the potential of the monks according to the Buddha's path is His Highness preached the Patimokkha sermon, which was an important policy to lay the foundation for Buddhist missionaries as follows: 1. The ideology of the development of the Buddha's teachings can be divided into 4 aspects. Patience is the greatest penance. 2) Nibbana paramvadanti buddha. The Buddha said that nirvana is the virtuous nature.) Samo hoti pram vihethyanto One who harms others is not a refuge, Khanti means patience, hardship, hardship, pain Must adhere to the principle of propagating Buddhism according to the principle of the 3 obediences of Patimokkha, which are "not doing all evil making good deeds ready and the purification of one's heart."

Keywords : Guidelines, development, potential, lecturer, summer novice ordination project, MahachulalongkornrajavidyalayaUniversity, NakhonSawan Campus

บทนำ

สถานการณ์ของโลกศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีไร้ขีดจำกัดที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แทบทุกองค์กรชั้นนำทั่วโลกจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพเพราะถือว่าเป็นหนึ่งตัวชี้วัดความสำเร็จในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ “โดยมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดีเก่งและมีคุณภาพพร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปข้างหน้าได้อย่างเต็มศักยภาพ”⁴ การบรรพชาสามเณรในทางพระพุทธศาสนาได้ถูกนำมาใช้เป็นกระบวนการในการพัฒนาบุคลากรคือเยาวชนของประเทศที่ยอมรับนับถือในพระพุทธศาสนา เช่น พม่า จีน ทิเบต เกาหลีใต้ มองโกเลีย ภูฏาน ไทย ลาว กัมพูชา เป็นต้น นับว่าเป็นการสร้างศาสนทายาท หรือศาสนิกชนที่มีคุณภาพคุณธรรมที่พึงประสงค์ของสังคมประเทศนั้น

โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนนับเป็นโครงการที่พระสงฆ์ในประเทศไทยริเริ่มดำเนินการในปี.ศ. 2510⁵ เพื่อแก้ปัญหาเยาวชน โดยการนำเยาวชนมาใช้ชีวิตแบบสามเณรและศึกษาระบบชาติของชีวิตในระยะเวลาสั้น ๆ ซึ่งได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ต่อมาได้มีการขยายผลไปในพื้นที่ต่าง ๆ และได้รับการยอมรับเป็นโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในปี.ศ. 2523⁶ และยังคงดำเนินการมาถึงปัจจุบันเป็นเวลา 40 ปีแล้ว

พระวิทยากรของโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นผู้มีความสำคัญในการอบรมสั่งสอนและเป็นต้นแบบที่ดี รวมถึงเป็นแรงบันดาลใจให้สามเณรเกิดความรักพระพุทธศาสนาและการบรรพชาเนื่องจากพระวิทยากรเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชนที่เข้ามาบรรพชาเป็นสามเณร จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคเทคโนโลยีไร้พรมแดนนี้ เพราะการสอนจริยธรรมในปัจจุบันจะได้ผลต้องมีปัญญารองรับและมีความเป็นผู้นำทางปัญญา มาสร้างศรัทธาให้เกิดความเชื่อถือ แล้วความประพฤติที่ดีจึงจะไปได้ มิฉะนั้นจะถูกอิทธิพลของค่านิยมแห่งยุคสมัยเข้ามาขัดขวาง⁷ เมื่อพระวิทยากรมีศักยภาพที่สามารถสร้างศรัทธาให้กับเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน จนเกิดแรงบันดาลใจที่จะปรับปรุงพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องยอมเป็นผลดีต่อพระพุทธศาสนาและสังคมไทย

จากปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา “การพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต

---

⁴ดูรายละเอียดใน “ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580)”, ราชกิจจานุเบกษา 135, (ตุลาคม 2561): 34.

⁵ดูรายละเอียดใน สำนักงานพระสอนศีลธรรม, ประวัติความเป็นมาการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.krupra.net/new/index.php?url=news>, [วันที่ 18 มกราคม 2563].

⁶พระมหาชาติ ศรีวิริยกุลชัย, “การประเมินโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, 2547), หน้า 26.

⁷พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), สถานการณ์พระพุทธศาสนาพลิกหน้าเป็นพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, 2556), หน้า 110.

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2566

นครสวรรค์” เพื่อที่จะได้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรของโครงการบรรพชาสามเณรของส่วนงานอื่น ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรทางพระพุทธศาสนาและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาศักยภาพของพระวิทยากรโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของพระวิทยากรโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อบทเพลงที่บรรเลงโดยวงปี่พาทย์เครื่องห้า” ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยภาคสนาม (Field Work Research) โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา และวรรณกรรมพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน ทั้งในส่วนที่เป็นหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และปฏิบัติการ มีวิธีการและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ ข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย
2. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ ส่วนที่เป็นคำอธิบายจากเอกสาร หนังสือ และตำราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับในสังคมไทย
3. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม โดยวิเคราะห์ (1) การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) (2) การตีความหมาย (Interpretation) และ (3) การสังเคราะห์ (Synthesis) เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทยที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาท และวรรณกรรมในยุคปัจจุบันโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique) เพื่อนำเสนอศึกษาวิเคราะห์สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสิงห์บุรีสู่สังคมไทย
4. นำเสนอข้อมูลที่ได้อศึกษามาเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิเคราะห์เชิงเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย พบว่า

1. ความเป็นมาและความสำคัญของโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนั้นใช้ชื่อโครงการว่า “โครงการบรรพชาและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน” โดยจัดตามวัดต่างๆ ในครั้งแรกจัดที่วัดตโปทาราม จังหวัดระนองร่วมกับพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ต่อมาจัดที่วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้นำรูปแบบการบรรพชาภาคฤดูร้อนของวัดต

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2566

ไปทารามมาจัดปรากฏว่าได้รับผลการตอบรับที่ดี จึงได้รับความนิยมจัดกันแพร่หลายออกไปในวัดต่างๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จากการอบรมทำให้เด็กและเยาวชนหันมาสนใจในพระพุทธศาสนา และห่างไกลนาเสพติดมากขึ้น การจัดตามวัดต่างๆ แต่เดิมมีพระนิสิตและนักเรียนได้ทำหน้าที่ช่วยเป็นวิทยากรให้แก่สำนักเรียนต่างๆ ที่ทำการอบรม ต่อมาคณะกรรมการนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้เกิดความคิดว่าสมควรที่จะได้จัดทำโครงการพัฒนาอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน ให้เป็นงานอันหนึ่งของคณะกรรมการนิสิต จึงได้เสนอโครงการแก่มหาวิทยาลัยโดยตั้งชื่อโครงการว่า “โครงการพัฒนาเยาวชนภาคฤดูร้อน” มหาวิทยาลัยจึงได้บรรจุโครงการดังกล่าวเข้าเป็นโครงการมหาวิทยาลัยในปีพ.ศ. 2523 ภายหลังได้เปลี่ยนชื่อโครงการเป็น “โครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน” โดยมอบหมายให้ฝ่ายกิจการนิสิตเป็นผู้ดำเนินการจัดโครงการ คณะกรรมการนิสิตเป็นองค์กรนำนิสิตและนักเรียนที่อาสาสนองงานมหาวิทยาลัยไปดำเนินการอบรมศีลธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป โดยการออกไปจัดโครงการบรรพชาและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่แจ้งความประสงค์ต่อมหาวิทยาลัย

มีวัตถุประสงค์โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนของมจรฯ กล่าวคือ 1) เพื่ออบรมเยาวชนให้มีความรู้ดี ประพฤติดี ตามหลักศีลธรรมของพระพุทธศาสนา 2) เพื่อให้เยาวชนมีความรู้ความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ 3) เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักหน้าที่ มีระเบียบวินัย ใฝ่ใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และ รู้จักโทษของอบายมุขและยาเสพติด 4) เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ 5) เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ 6) เพื่อปลูกฝังศรัทธาผู้ที่เข้ามาบรรพชาในพระพุทธศาสนาและศึกษาต่อจนได้เปรียญธรรมสูงๆ เป็นศาสนทายาทสืบไป 7) เสริมสร้างความสามัคคีของประชาชนประชาชน เพื่อความมั่นคงของสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์

2. ศักยภาพของพระวิทยากรโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่าตามทัศนะของแมคเคิลแลนด์กล่าวว่า สมรรถนะเป็นส่วนประกอบขึ้นมา จากความรู้ทักษะ และเจตคติแรงจูงใจหรือความรู้ ทักษะและเจตคติแรงจูงใจ ก่อให้เกิดสมรรถนะ ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

(1) กลุ่มความรู้ (Knowledge) คือ ความสามารถอธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถูกต้องและชัดเจนแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ รู้ความหมาย รู้ขั้นตอน รู้ประยุกต์ใช้ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระวิทยากรเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพราะถือได้ว่าเป็นผู้แทนของพระพุทธศาสนาที่สามารถการทำหน้าที่เผยแผ่ให้สำเร็จได้เนื่องจากผู้คนที่ให้ความไว้วางใจในฐานะเป็นนักบวชผู้มีศีลข้อวัตรปฏิบัติที่น่าเลื่อมใส และเป็นผู้มีความแตกฉานในคำสอนจนสามารถถ่ายทอดธรรมะให้ผู้อื่นเข้าใจง่าย ดังนั้นพระสงฆ์เองจึงต้องมีความตระหนักว่าการกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่ที่สำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับพุทธดำรัสของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค เล่มที่ 10 มีใจความว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงจาริกไปเพื่อประโยชน์แก่คนหมู่มาก เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย แต่อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ ครบถ้วน”

(2) กลุ่มทักษะ (Skill) คือ ความสามารถในการลงมือทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เกิดผลผลิต ผลลัพธ์อันพึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวัดทักษะมี 3 ระดับ คือ ระดับความซับซ้อนในการปฏิบัติ ระดับความหลากหลาย ระดับความสม่ำเสมอ เทคนิคการสอนตามแนวทางพระพุทธเจ้า พระวิทยากรผู้แสดงธรรมควรมีหลักการแสดงธรรมดังคำที่ว่า “ธรรมเทศกธรรม” มี 5 ประการ คือ

1) อนุปุพพิกถ์ กล่าวความไปตามลำดับ คือ แสดงหลักธรรมหรือเนื้อหาวิชาตามลำดับความง่ายยากกลุ่มลึกลับ มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ

2) ปริยายทสสาวี ชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจ คือ ชี้แจงให้เข้าใจชัดในแต่ละแง่แต่ละประเด็น โดยอธิบายขยายความ ยกย่องไปต่างๆ ตามแนวเหตุผล

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2566

3) อนุทยต์ ปฏิจจ แสดงธรรมด้วยอาศัยเมตตา คือ สอนเขาด้วยจิตเมตตา มุ่งจะให้ เป็นประโยชน์แก่เขา

4) น อามิสฺสโร ไม่แสดงธรรมด้วยเห็นแก่อามิส คือ สอนเขามีใช้เพราะมุ่งที่ตนจะได้ ลาภ หรือผลประโยชน์ตอบแทน

5) อุตตानถจ ปรณจ อนุปหจจ แสดงธรรมไม่กระทบตนและผู้อื่น คือ สอนตามหลัก ตามเนื้อหา มุ่งแสดงอรรถ แสดงธรรม ไม่ยกตน ไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น

2) ศิลปะการสอนของพระวิทยากรตามแนวทางพระพุทธเจ้า นอกจากนี้พระวิทยากรควรมีศิลปะในการสอนสามารถมีตามแนวทางของพระพุทธเจ้าดังนี้

2.1) สันทสสนา ชีให้ชัต จะสอนอะไร ก็ชี้แจงแสดงเหตุผล แยกแยะ อธิบาย ให้ผู้ฟัง เข้าใจแจ่มแจ้ง ดังจูงมือไปดูเห็นกับตา

2.2) สมาทปนา ชวนให้ปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรทำ ก็บรรยายให้มองเห็นความสำคัญ และซาบซึ้งในคุณค่า เห็นสมจริง จนผู้ฟังยอมรับ อยากลงมือทำหรือนำไปปฏิบัติ

2.3) สมุตเตชนา เร้าให้กล้า คือ ปลุกใจให้คึกคัก เกิดความกระตือรือร้น มีกำลังใจ แข่งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จ ไม่กลัวเหน็ดเหนื่อยหรือยากลำบาก

2.4) สัมปห่งสา ปลุกให้ร่าเริง คือ ทำบรรยากาศให้สนุกสนานรื่นเริงเบิกบานใจ ให้ผู้ฟังชุ่มชื่น มีความหวัง มองเห็นพุดดีและทางสำเร็จ

3) วิธีสอนของพระพุทธเจ้า สำหรับวิธีการสอนของพระพุทธเจ้ามีหลายแบบหลายอย่าง ที่พระวิทยากรสามารถนำมาเป็นแนวทางเผยแพร่พระพุทธศาสนาได้ดังนี้

3.1) แบบสากัจฉา หรือสนทนา วิธีนี้น่าจะเป็นวิธีที่ทรงใช้บ่อยไม่น้อยกว่าวิธีใด ๆ โดยเฉพาะในเมื่อผู้มาเฝ้าหรือทรงพบนั้นยังไม่ได้เลื่อมใสในพระศาสนา ยังไม่รู้ไม่เข้าใจหลักธรรม ในการสนทนาพระพุทธเจ้ามักจะทรงเป็นฝ่ายถาม นำครุสนทนาเข้าสู่ความเข้าใจทำและความเลื่อมใสศรัทธาในที่สุด แม้ในหมู่พระสาวก พระองค์ก็ทรงใช้วิธีนี้ไม่น้อย และทรงส่งเสริมให้สาวกสนทนาธรรมกันอย่างไม่มองคลงสูตรว่า “กาเลน ธมมสากัจฉา เอตมมจกสมุตตมัม การสนทนาธรรมตามกาล เป็นมงคลอันอุดม”

3.2) แบบบรรยาย วิธีสอนแบบนี้ ทรงใช้ในที่ประชุมใหญ่ ในการแสดงธรรมประจำวัน ซึ่งมีประชาชน หรือพระสงฆ์จำนวนมาก และส่วนมากเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจกับมีความเลื่อมใสศรัทธาอยู่แล้ว มาฟังเพื่อหาความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติมและหาความสงบสุขทางจิตใจ นับได้ว่า เป็นคนประเภทและระดับใกล้เคียงกัน พอจะใช้วิธีบรรยายอันเป็นแบบกว้างๆ ได้ลักษณะพิเศษของพุทธวิธีสอนแบบนี้ ที่พบในคัมภีร์บอกว่าทุกคนที่ฟังพระองค์แสดงธรรมอยู่ในที่ประชุมนั้น แต่ละคนรู้สึกว่าการแสดงธรรมของพระองค์ดีด้วยตัวเองโดยเฉพาะ ซึ่งนับว่าเป็นความสามารถอัจฉริยอีกอย่างหนึ่งของพระพุทธเจ้า

3.3) แบบตอบปัญหา ผู้ที่มาถามปัญหานั้น นอกจากผู้ที่มีความสงสัยข้องใจในข้อธรรมต่าง ๆ แล้ว โดยมากเป็นผู้ที่ถือลัทธิศาสนาอื่นบ้างมาเพื่อต้องการรู้คำสอนทางฝ่ายพระพุทธศาสนา หรือเทียบเคียงกับคำสอนในลัทธิของตน บ้างก็มาถามเพื่อลองภูมิ บ้างก็เตรียมมถถามเพื่อให้ได้รับความอภัย ในการตอบพระองค์ทรงสอนให้พิจารณาตุลลักษณะของปัญหา และใช้วิธีตอบให้เหมาะสม ในสังคิตสูตรท่านแยกประเภทปัญหาไว้ตามลักษณะวิธีตอบเป็น 4 อย่างคือ (1) เอกังสพพยากรณียปัญหา (2) ปฏิปุจฉาพยากรณียปัญหา ปัญหาที่ฟังย้อนถามแล้วจึงแก้ (3) วิภังชพยากรณียปัญหา ปัญหาที่จะต้องแยกแยะตอบ (4) รูปนียปัญหา ปัญหาที่ฟังยั้งยั้งเสีย

(3) กลุ่มพฤติกรรมหรืออุปนิสัยในการทำงาน (Attribute) คือ รูปแบบการแสดงออกหรือพฤติกรรมของบุคคลที่สอดคล้องกับงานที่ปฏิบัติอยู่ ซึ่งการแสดงออกอันพึงประสงค์ได้นั้นขึ้นกับปัจจัย 3 ประการ คือ ค่านิยม แนวโน้มการแสดงออก และแรงจูงใจซึ่งส่งผลให้องค์กรมีความได้เปรียบคู่แข่ง เช่น ความกระตือรือร้น ความอดทน และขยันขันแข็งในการทำงาน ค่านิยมในการยอมรับฟังความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์เพื่อการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น ด้านมนุษย์สัมพันธ์ของพระวิทยากรกับเสื่อตัวนี้ก็คือหน้าที่ตัวเองต้องรู้ว่าตัวเองเป็นใครแล้วธรรมชาติของ

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2566

พระเนยมันเป็นคั่นกับคนอยู่แล้ว จากนั้นวิทยากรต้องดูตัวเองเป็นพระหรือเป็นเณร อ้อถ้ารู้ว่าตัวเองเป็นพระปิ่นเนยมันไม่มีปัญหา แต่ถ้าคุณทำตัวเป็นแค่วิทยากรรมนั้นอาจจะลืมไปว่าเป็นพระวิทยากรคอยจะกระแต่ถ้าเป็นพระเป็นเณรเิงมันก็ต้องสำรวมแต่เป็นวิทยากรเดี่ยว ดังนั้นคุณไปทำหน้าที่วิทยากรให้ความรู้แต่ความเป็นพระเป็นเณรคือสมณะความสงบต้องมีดังนั้นบางครั้งปัญหาที่เวลาอยู่ด้วยกันพูดให้อิมมูเกเนยเพื่อทำหน้าที่จะสอนเขาอย่างเดี่ยวแต่ไม่ได้คิดว่าตัวเองเนยจะต้องสำรวมอากับกิริยามารยาทอย่างไรครับตัวนี้คือข้อเสีย ลับหลังอะไรที่สอนเขาทั้งหมดเราทำทั้งหมดทำไม่ได้นี่คือหายนะของการล้มเหลวในการอบรมเนยพอพูดแล้วน้ำหนักมันไม่ค่อยมีเพราะว่าอะไรเพราะว่าเราก็มีแผลอยู่ แต่ถ้าเราที่เราพูดไปเราทำได้ถึงมันจะได้ไม่ร้อยเปอร์เซ็นต์ในส่วนของปรมัตต์แต่ในเรื่องของบัญญัติ เราได้คือมันไม่ได้ตลอดอย่างน้อยในช่วงระหว่างอบรมมันก็พูดเนยมันต้องแสดงให้เป็น ครับถ้าในระหว่างอบรมอบรมเนยเรานำเข้าไม่ได้ทั้ง กิริยามารยาทคำพูดมันก็ไม่ประสบความสำเร็จกับรักในความอบรม ทำไม่ได้แล้วไม่ต้องไปต้องแจกแบบประเมินเราก็ประเมินได้มันจะออกมาเป็นยังไง มันไม่ใช่เขาประเมินว่าดีคุณก็รู้ที่อยู่แก่ใจว่ามันดีอะไรยังไงดีแค่นั้น ดังนั้นตรงนี้ก็สำคัญสำคัญในเรื่องของการรู้ตัวในการรู้ตัวเป็นสิ่งสำคัญ

3. เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของพระวิทยากรโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนของมหาวิทยาลัทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

หลักสำคัญของการพัฒนาศักยภาพของพระวิทยากรตามแนวทางของพระพุทธเจ้า นั้น พระพุทธเจ้าทรงโปรดแสดงโอวาทปาติโมกข์อันเป็นนโยบายสำคัญในการวางรากฐานให้กับนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ยึดถือปฏิบัติตาม ซึ่งพระองค์ได้ทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์แก่พระอรหันต์สาวก 1,250 รูป ณ เวฬุวนาราม ในวันเพ็ญเดือนมาฆบูชา โอวาทปาติโมกข์จึงเป็นแม่บทสำคัญที่แสดงถึงอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระวิทยากร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) อุดมการณ์ของการพัฒนาพระวิทยากร อุดมการณ์ของการพัฒนาพระวิทยากรของพระพุทธเจ้าสามารถแบ่งออก 4 ประการ 1) ขนดี ปรม ตโป ตีติกขา ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง 2) นิพพาน ปรมาทนต์ พุทธา พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสว่านิพพานเป็นบรมธรรม 3) น หิ ปพพชิตโต ปรูปมาตี ผู้ทำร้ายผู้อื่นไม่เชื่อว่าเป็นบรรพชิต 4) สมโณ โหติ ปร วิหฺรณฺยฺนโต ผู้เบียดเบียนผู้อื่นไม่เชื่อว่าเป็นสรณะจึงขยายความว่า ขันติเป็นความอดทนหมายถึง ทนลำบาก ทนตรากตรำ ทนเจ็บใจ ความหนักเอาเบาสู้อเพื่อบรรลุจุดหมายที่ตั้งงาม ขันติจึงปรากฏในหลักธรรมเช่น หลักธรรมที่ทาให้งาม 2 ประการคือ ขันติและโสรัจจะเป็นความสงบเสงี่ยม ขันติปรากฏในหลักธรรมคือ บารมี 10 ทศพิธราชธรรม

ดังนั้นอุดมการณ์ของการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรต้องยึดมั่นอยู่ใน 4 ประการคือ 1) มีขันติธรรม คือ มีความอดทนต่อความลำบากความตรากตรำ มีความอดทนต่อทุกขเวทนา อดทนต่อความเจ็บใจ และมีความอดกลั้นต่ออำนาจกิเลส ไม่แสดงกิเลสอวดชาวบ้าน เป็นผู้ที่ไม่ใจเย็นสุขุมรอบคอบ 2) ไม่นินทาว่าร้ายผู้ใด ถ้ามีความจำเป็นจะต้องพูดถึงความไม่ดีของผู้อื่น จงพูดเพื่อหาทางแก้ไขให้มุมานะที่สุด 3) ไม่เบียดเบียนใคร ไม่กระทบกระทั่งผู้ใด ฝึกตนเป็น “อรรถจารีบุคคล” ดังคำสุภาษิตที่ว่า “เมื่อยามอยู่ เขาก็เข้าใจ เมื่อยามจากไปเขาก็คิดถึง 4) มีสมณสัญญา คือมีความสำนึกรู้สึกตัวอยู่เสมอว่า “เราเป็นสมณะ เป็นผู้สงบระงับ เราเป็นพระเป็นผู้ประเสริฐเราเป็นปุชนียบุคคลเป็นผู้ที่ควรให้ศรัทธาเคารพนับถือบูชา” จึงต้องมีอุดมการณ์ในการเผยแผ่ธรรมยึดหลักขันติธรรมเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาตนเอง

2) หลักการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากร หลักการสำคัญที่พระวิทยากรต้องยึดถือเป็นหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักของโอวาทปาติโมกข์ 3 ประการ หรือเรียกว่า พุทธโอวาท ที่ประมวลคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไว้เป็นหลักสำหรับยึดถือเป็นหลักการสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ “การไม่ทำความชั่วทั้งปวง การทำความดีให้ถึงพร้อม และการทำใจของตนให้สะอาดบริสุทธิ์” นอกจากนี้สุมน อมรวิวัฒน์ ยังได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ดังนี้ (1) การไม่ทำบาปทั้งปวง (สพฺพปาปสฺส อภินฺน) เป็นการกำจัดรากเหง้าของความชั่วที่เกิดขึ้นในชีวิต ได้แก่ อุกุศลมูล คือ ความ

โลก ความโกรธ ความหลง อกุศลมูลทำให้ประพลิต่างกายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริต จึงต้องใช้ ปัญญาและสติกำกับไม่ให้ทาความชั่วทั้งปวง (2) การทำความดีให้ถึงพร้อม (กุศลสสุปสมปทา) ความดี ในทางพระพุทธศาสนาหมายถึงการปฏิบัติตนที่นำไปสู่ความเจริญ นำไปสู่กุศล เช่น กุศลกรรมบถ 10 ซึ่งเกณฑ์การวัดความดีในทางพระพุทธศาสนาจากอโลภะคือความไม่โลภธรรมะที่ส่งเสริมความไม่ โลภคือ ทาน การให้ จาคะ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โสกะ คือความไม่โกรธไม่คิดประทุษร้ายธรรมะที่ ส่งเสริมความโกรธคือเมตตาคือความรักปรารถนาดีต่อผู้อื่น และอโมหะคือความไม่หลงธรรมะที่ส่งเสริม ความไม่หลงคือ ปัญญาไม่หลงผิดเป็นมิจฉาทิฐิ ซึ่งกระบวนการพัฒนามนุษย์ในทางพระพุทธศาสนาจึง มีปัญญาเป็นตัวประกอบสำคัญเช่น ภาวนา ไตรสิกขา เป็นต้นและ (3) การทำจิตของตนให้บริสุทธิ์ (สจิตตปริโยทปน) ในทางพระพุทธศาสนาเป็นการฝึกหัดขัดเกลากิจของตนให้สงบสะอาดด้วยการ ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน จึงถือได้ว่าหลักการทั้ง 3 ประการนี้เป็นหลักสำคัญของการพัฒนาศักยภาพ ของพระวิทยากรเพื่อทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) วิธีการการพัฒนาพระวิทยากร วิธีการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรตามแนวทางของ พระพุทธเจ้าที่ทรงกำหนดคุณสมบัติของไว้ 6 ประการดังปรากฏในสูตรต้นนปิฎก ที่ทนิกาย มหาวรรค เล่มที่ 10 มีใจความดังนี้ “การไม่กล่าวร้ายผู้อื่น การไม่เบียดเบียนผู้อื่น ความสำรวมในปาติโมกข์ ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร การอยู่ในเสนาสนะที่สงัด การประกอบความเพียรในอธิจิต” นี้คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย” คุณสมบัติทั้ง 6 ประการตามข้างต้นที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้นี้ คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้นำมาอธิบายเพิ่มเติมไว้ดังนี้

1) อนุปวาโท หมายถึงการไม่กล่าวร้ายผู้อื่นมีหลักธรรมที่กล่าวไว้ในกุศลกรรมบถ 10 คือ กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่ความสุขความเจริญ แบ่งออกเป็น 3 หมวด คือ กายกรรม 3 วจีกรรม 4 และมโนกรรม 3 กล่าวเฉพาะในหมวดของวจีกรรม 4 ด้วยการละเว้นการพูดเท็จ การพูดส่อเสียด การ พูดคำหยาบ และการพูดเพ้อเจ้อ การไม่กล่าวร้ายผู้อื่นจึงเกี่ยวข้องกับการละเว้นจากการกระทำทาง วาจา ให้รู้จักใช้วาจาให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์เรียกว่า ปิยวาจา หมายถึง วาจาอันเป็นที่รัก พูดจាន่ารัก วาจากล่าวด้วยจิตเมตตาเป็นหลักธรรมอยู่ในสังคัตถุธรรม เป็นธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคลช่วยประสานหมู่ชนไว้ให้สามัคคี โดยเฉพาะปิยวาจา เรียกอย่างหนึ่งว่า เปยยวัชชะ หมายถึง วาจาอันเป็นที่รัก วาจาอันดูดีมีน้ำใจ

2) อนุปมาโต หมายถึง การไม่เบียดเบียนผู้อื่น สอดรับกับหลักธรรมกุศลกรรมบถ ใน หมวดที่ว่าด้วยกายกรรม 3 ได้แก่ การละเว้นจากการฆ่า การเบียดเบียน มีเมตตากรุณาช่วยเหลือเกื้อกูล กัน เคารพในกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่น และการละเว้นจากการประทุษพิณในกามทั้งหลาย นักเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงควรมีความสำรวมระวังเพราะจะนำความเสื่อมเสียมาสู่ตนเองและองค์กร สถาบันทำให้เกิดการเสื่อมศรัทธาขาดความน่าเชื่อถือ

3) ปาติโมกฺเข จ สํวโร หมายถึงความสำรวมในปาติโมกข์ มีหลักธรรมอันสอดรับคือ ปาฐิสุทธิศีล เป็นความประพฤติบริสุทธิ์ที่จัดเป็นศีลมี 4 ประการ คือ ปาติโมกข์สังวรศีล อินทริยสังวร ศีล อาชีวนปาริสุทธิศีล ปัจจัยสันนิสิตศีล เป็นการมุ่งเรื่องของศีลเป็นการประพฤติทางกายและวาจา

4) มตตญญูตา จ ภตตสมิ หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักประมาณในการบริโภค มี หลักธรรมอันสอดรับคือ อปถนกกปฏิกทา เป็นข้อปฏิบัติที่ไม่ผิดจะนำไปสู่ความงอกงามในธรรม อันประกอบด้วย อินทริยสังวร การสำรวมอินทริยระวังไม่ให้บาปอกุศลกรรมครอบงำทางตา หู จมูกลิ้นกายใจ โภชนมัตตญญูตา รู้จักประมาณในการบริโภคเพื่อหล่อเลี้ยงร่างกายมิใช่เพื่อสนุกสนานมัวเมา และชาคริยานุโยค การหมั่นประกอบภารตนั้นไม่เห็นแก่การนอนวิธีการนี้มุ่งเตือนสตินักเผยแผ่ว่า ไม่ควร ประพฤติตนเป็นคนเห็นแก่การกินจนลืมน้ำใจ ต้องสำรวมในการกิน

5) ปนตมฺจ สยนาสนํ หมายถึงการอยู่ในเสนาสนะที่สงัด มีหลักธรรมคือ ปาฐิสุทธิศีล คือ ศีลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย 4 ของพระสงฆ์ ประกอบด้วย จีวรผ้านุ่มห่ม บิณฑบาตอาหาร เสนาสนะที่ อยู่อาศัย ศีลานเภสัชยาบำบัดโรค สำหรับการอยู่อาศัยในที่อันสงัดจะช่วยให้นักเผยแผ่เป็นผู้จักความ พอดีด้วยการยึดติดอยู่กับรูปลักษณ์ที่หุรหุราของที่อยู่อาศัย

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2566

6) อธิจิตเต จ อาโยโค หมายถึง การประกอบความเพียรในอธิจิต มีหลักธรรมประกอบด้วย สิกขา 3 หรือ ไตรสิกขา ได้แก่ ข้อที่จะต้องศึกษาหรือข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา ฝึกหัดอบรม กาย วาจา ใจ และปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุดคือ พระนิพพาน มี 3 ประการ อธิศีล สิกขา ศิลเป็นข้อปฏิบัติฝึกรวมความประพฤติ อธิจิตสิกขา จิตเป็นข้อปฏิบัติฝึกรวมจิตเพื่อให้เกิด คุณธรรม อธิปัญญาสิกขา ปัญญาเป็นข้อปฏิบัติฝึกรวมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้ง วิธีการนี้มุ่งเน้น ให้นักเผยแผ่มีการศึกษาในเรื่องอธิจิตด้วยการฝึกรวมจิตเพื่อให้เกิดสมาธิอย่างสูง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ควรมีหลักสูตรอบรมพระวิทยากรในการให้อบรมสามเณรภาคฤดูร้อนเพื่อให้อบรมเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
- 2) หลักสูตรควรเน้นภาคปฏิบัติโดยใช้เนื้อหาในชาดกจะทำให้เป็นเรื่องเล่าสามเณร จะชื่นชอบและไม่เบื่อ
- 3) ควรมีงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอกับจำนวนสามเณรที่สมัครบวชภาคฤดูร้อนและงบประมาณในการจัดโครงการด้านอื่นๆอย่างครบถ้วน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ศึกษาวิเคราะห์สภาพความเป็นอยู่ของสามเณรภาคฤดูร้อนที่ลาสิกขา
- 2) ศึกษาวิเคราะห์สภาพความเป็นอยู่ของสามเณรที่บวชเรียนต่อ
- 3) ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรการให้อบรมสามเณรภาคฤดูร้อน

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539. **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ดูรายละเอียดใน “**ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580)**”. ราชกิจจานุเบกษา 135. (ตุลาคม 2561): 34.
- พระมหาชาติ ศรีวิริยกุลชัย. 2547. “การประเมินโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนของมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). 2556. **สถานการณ์พระพุทธศาสนาพลิกทายเป็นพัฒนา**. (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม).
- ดูรายละเอียดใน สำนักงานพระสอนศีลธรรม. **ประวัติความเป็นมาการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.krupra.net/new/index.php?url=news>, [วันที่ 18 มกราคม 2563].